

OZUQA ME'YORINI ANIQLASH VA REJALI RATSION TUZISH USULI

Худайбергенова Гўзал Сабитовна

Қибрай касб-хунар мактаби ишлаб чиқариш таълим устаси.

xudoybergenova.guzal@mail.ru

Oziqlantirish me'yori bu hayvonlarning to'yimli moddalar, oqsil, energiya va boshqa biologik faol moddalar hamda sog'ligi, fiziologik holatini bir me'yorda saqlash, mahsulot etishtirish va nasl qoldirish uchun talab qilinadigan moddalar miqdori. Biz tirik vazni 500 kg bo'lgan bir kunlik sut miqdori 14 kg va sutning yog'liligi 3,8-4 % bo'lgan sog'in sigirga ozuqa ratsioni tuzamiz. Xo'jalikda quyidagi ozuqalar mavjud beda pichani, suli pichani, bug'doy somoni, bug'doy doni, makka va suli silosi, har xil o'tlardan tayyorlangan senaj, xashaki lavlagi, suli arpa, nuxat hamda har xil mineral va vitaminli qo'shimchalar. Oziqlantirish me'yorini (1-7) adabiyotlardan foydalanib topamiz. Sog'in sigirlarga me'yor belgilashda sigirning birinchi, ikkinchi loqtatsiyasi davri hamda semizlik darajasi va kelajakda sog'ib olinishi rejalashtirilayotgan sut mahsuldorligi ham inobatga olinadi. Agar sog'in sigirning birinchi yoki ikkinchi loqtatsiya davrida semizlik darajasi o'rtachadan past bo'lgan sog'in sigirlarga me'yor belgilashda asosiy me'yorga yana qo'shimcha ravishda 1-2 energetik ozuqa birligi qo'shib berish tavsiya etiladi. Sog'in sigirlarning to'yimli moddalarga bo'lgan talabi ularning yoshi, tirik vazni, fiziologik holati va mahsuldorligini inobatga olgan holda belgilanadi. Sog'in sigirlarning oziqlantirish me'yorini aniqlashda ular nasl bergandan keyin ikki oylik davri ya'ni sigirlar sutini maksimal darajaga ko'tarish, iyydirish davri (sigir bolalagandan keyin 10-12 kunligidan boshlab ikki oy) uchun haqiqiy sog'ib olinadigan sutdan yana 4 kg ko'proq sog'ib olish rejalashtirilgan holda belgilanadi. Endi (1-7) nashr etilgan adabiyotlarda tirik vazni 500 kg bo'lgan bir kunlik sut miqdori 14 kg va sutning yog'liligi 3,8-4 % bo'lgan sog'in sigirlarning bir kunlik to'yimli moddalariga bo'lgan ehtiyojini ya'ni oziqlantirish me'yorini tanlaymiz. Bir kunda ushbu sigirga ozuqalar bilan quyidagi miqdorda to'yimli moddalar talab qilinarkan. 13,7 energetik ozuqa birligi, 137 megojoul almashinuv energiyasi, 14,9 kg quruq modda, 1780 gr xom protein, 1185 gr hazm bo'ladigan protein, 4030 gr xom kletchatka. 1165 gr kraxmal, 1000 gr qand va boshqa to'yimli moddalar talab etilarkan. Ushbu talab etiladigan to'yimli moddalar miqdorini jadvalga yozamiz. Ilmiy tajribalarning natijalari shuni ko'rsatadiki, bir loqtatsiya davrida (300-305 kun davomida) 7000 kg sut beradigan sog'in sigir o'zining suti bilan 240 kg yuqori sifatli oqsil, 363 kg laktoza (sut qandi), 272 kg sut yog'i, 50,8 kg mineral moddalar shu jumladan 8,6 kg kalsiy, 7,3 kg fosfor ajratarkan. Sut tarkibidagi ushbu to'yimli moddalar voyaga etgan bir odamning oqsilga bo'lgan talabini 10 yilga, kalsiyga bo'lgan talabini 30 yilga, fosforga bo'lgan talabini 25 yilga, ribofilavinga bo'lgan talabni 18 yilga, energiyaga bo'lgan talabni 5 yilga qanoatlantirarkan. Sut tarkibidagi ushbu to'yimli oqsillarning ekvivalenti go'shtni qayta ishlash korxonalarida so'yiladigan tirik vazni 544 kg bo'lgan 8 ta buqaning go'shtiga yoki tirik vazni 90 kg bo'lgan 28 ta chuchqaning go'shtiga tenglashtirish mumkin ekan.

№	Ko'rsatkichlar	Oziqlantirish meyorida talab igan to'yimli moddalar

1	Energetik ozuqa birligi	13,7
2	Almashinuv energiyasi, Mj	137
3	Quruq modda, kg	14,9
4	Xom protain, gr	1780
5	Hazm bo'ladigan protain, gr	1185
6	Xom kechatka, gr	4030
7	Kraxmal, gr	1665
8	Qand, gr	1000
9	Osh tuzi, gr	81
10	Kalsiy, gr	81
11	Fosfor, gr	57
12	Magniy, gr	23
13	Kaliy, gr	89
14	Oltin gugurt, gr	29
15	Temir, mgr	930
16	Mis, mgr	105
17	Rux, mgr	695

Sigir organizmidan ajratilgan ushbu benazir shifobaxsh to'yimli moddalar faqatgina to'la qiymatli tuzilgan ratsion bilan oziqlantirilgandagina sigir organizmiga qaytariladi. Tirik vazni 500 kg bo'lgan bir kunlik sut miqdori 14 kg va sutning yog'liligi 4 % bo'lgan sog'in sigirning bir kunlik to'yimli moddalarga bo'lgan talabi oziqlantirish me'ori

ADABIYOTLAR:

1. A.P.Kalashnikov, V.I.Fisinini, V.V.Sheglova, N.I. Kleymenovalarning «Нормы и рациона кормления сельскохозяйственных животных» М. 2003
2. Sattorov N.E., Botirov A.N., Ashurov N.A. "Chorvachilik asoslari" Toshkent-2020yil. 185bet
3. Ikromov T.H. "Chorvachilik asoslari" Toshkent-2001yil. 288 bet.
4. Maqsudov I., Jo'rayev J. Y., Amirov .Sh.Q. "Chorvachilik asoslari" Toshkent-2012yil. 361- bet.
5. Sulaymonova X.I., Xudoyberganova G.S. Qishloq xojaligida yosh hayvonlarni o'sishi va uni hisoblash. Образование наука и инновационные идеи в мире, 2023y. 15(4), 95–98.
6. Xudoyberganova G.S. Ozuqaning hazim bo'lish koefficientini aniqlash. Образование наука и инновационные идеи в мире, 2023y. 15(4), 99–101.
7. Sulaymonova X.I., & Xudoyberganova G.S. Qishloq xo'jalik hayvonlarini oziqlantirish va ozuqalarning kimyoviy tarkibi. Образование наука и инновационные идеи в мире, (2023). 15(4), 102–105.